

DĚJINY VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Vojenské vydavatelství ministerstva obrany SSSR vydalo v loňském roce v „Knihovně důstojníka“ velmi závažné dílo „Dějiny vojenského umění“.¹⁾

Na přípravě knihy se podílel kolektiv autorů pod vedením doktora historických věd profesora plukovníka A. A. Strokova. Kniha rozebírá rozvoj vojenského umění od starověku až po současnost. Velkou pozornost autoři věnují strategii, operačnímu umění a taktice ve válkách dvacátého století, zvláště ve druhé světové válce, a činnosti Sovětských ozbrojených sil ve Velké vlastenecké válce.

Sborník má kromě úvodu celkem 18 hlav, uspořádaných do čtyř částí:

1. část (1. hlava) — vojenské umění otrokářské společnosti,

2. část (2. a 3. hlava) — vojenské umění feudální společnosti,

3. část (4., 5., 6. hlava) — vojenské umění kapitalistické společnosti v období od francouzské buržoazní revoluce do Velké říjnové revoluce,

4. část (7.—18. hlava) — sovětské vojenské umění a vojenské umění kapitalistických zemí v období všeobecné krize kapitalismu.

V úvodu autoři ukazují místo a úlohu dějin vojenského umění, které je nedílnou součástí sovětské vojenské vědy. Po všeobecné charakteristice války uvádějí definici vojenského umění.

V prvních hlavách sborníku najdou zájemci o dějiny vojenského umění souhrnně rozpracované problémy vojenského umění, např. řecko-perské války, tatarské války, podrobně rozvedenou činnost M. J. Kutuzova apod.

Čtenáře bude především zajímat pohled autorů na průběh Velké vlastenecké války SSSR, podrobně rozpracovaný v hlavě 10—14 a 16.

Při hodnocení příprav fašistického Německa k napadení SSSR autoři uvádějí, že Německo soustředilo celkem 152 divizí (z toho 19 tankových, 14 motorizovaných a 2 samostatné brigády). Útoky na SSSR se dále zúčastnilo celkem 29 divizí a 16 brigád satelitů; z toho dodalo Finsko 16 divizí, 3 brigády a 500 letadel, Rumunsko 13 divizí, 9 brigád a 600 letadel a Maďarsko 4 brigády. Celkem bylo připraveno 5 500 000 osob, 2 800 tanků, 4 950 letadel a 48 000 děl a minometů. Soustředění a rozvinutí vojsk skončil útočník 17. 6. 1941 a ve dnech 18.—21. 6. zaujímaly svazky a útvary výchozí položení k útoku a skončily přípravu k útoku.

I když příčiny počátečních neúspěchů SSSR ve válce proti fašismu byly zejména v posledních letech často rozebírány, přesto cituji některé závěry knihy:

„Příčiny neúspěchů války tkví v řadě složitých a různorodých okolností na začátku války. Naši zem napadla nejsilnější a nejkoušenější armáda kapitalistického světa...

... první úder této armády, do kterého vložila svoji celou ohromnou sílu, nemohla zadržet naše vojska krytu.

Druhou příčinou je nedostatečný stupeň pohotovosti našich ozbrojených sil. J. V. Stalin, Generální štáb a vedoucí funkcionáři komisariátu obrany chybně zhodnotili mezinárodní politickou a vojenskou situaci před válkou a proto jsme nestačili připravit pohraniční vojenské okruhy k boji s nepřitelem.

Rozhodující význam pro zahájení války mělo strategické rozvinutí ozbrojených sil. Na západě bylo plánováno rozvinout 4 fronty, zahrnující více jak 61 % svazků Rudé armády. Podle plánu se z vojsk západních pohraničních okruhů vyčleňovala část sil ke krytu státních hranic. Tvořily je hlavní síly vševojskových armád prvního sledu okruhů dislokované v bez-

1) *Istorija voennogo iskusstva, Voennoje izdatelstvo MO, 1966*

prostřední blízkosti (několik desítek kilometrů) od státních hranic; ve druhém sledu každé armády krytu se měl rozvinout mechanizovaný sbor.

Podle dalších údajů měly být na jaře 1941 zesíleny pohraniční okruhy, avšak tento úkol nebyl splněn do začátku války.

U střeleckých divizí, které měly mít podle tabulek 14 500 osob, bylo ve skutečnosti 9–12 000 osob, 80–90 % výzbroje a 25–30 % dopravních prostředků. 83 % tankového parku tvořily tanky lehkého typu. Pohraniční okruhy měly 508 tanků KV, 967 tanků T-34, ostatní byly lehké tanky starších typů. Obdobně letectvo mělo jen 20 % letounů nového typu.

Při zahájení války bylo v pohraničních okruzích celkem 170 divizí a 2 brigády, které tvořily první strategický sled. Tato vojska neukončila rozvinutí a byla rozptýlena na frontě 4 500 km a v hloubce do 400 km. Zpoždění ve strategickém rozvinutí vojsk pohraničních okruhů bylo jednou z hlavních příčin neúspěchů v počátečním období války.

Zajímavá je i charakteristika způsobu fašistického napadení ráno 22. 6. 1941, kdy německé letectvo po úderech na letiště pohraničních okruhů získalo naprostou převahu ve vzduchu. Letecké údery na objekty štábů a na spojovací uzly narušily kromě toho velení a vytvořily podmínky k úspěšnému útoku pozemních vojsk.

V důsledku těchto úderů se Němcům podařilo proniknout tankovými divizemi za 4 dny války do hloubky 250 km; armádní sbory postupovaly ve vzdálenosti 100–150 km za tankovými divizemi. Tyto skutečnosti jsou poučné při hodnocení dnešních možností vlastních i nepřátelských vojsk v podmínkách raketové jaderné války.

14. hlava obsahuje hodnocení bojů Sovětské armády s japonskými vetřelci na Dálném výchově v srpnu a září 1945.

Japonská kvantunská armáda, která byla v severovýchodní Číně a v Koreji, měla přes 1 200 000 osob, 1 155 tanků, 5 360 děl a asi 2 000 letadel. Tyto síly byly uskupeny do 49 divizí (z toho 7 jezdeckých) a 27 brigád (z toho 2 jezdecké a 2 tankové).

Sovětské síly se začaly soustřeďovat do tohoto prostoru ještě během války v Evropě. Z Východního Pruska byly přesunuty 5. a 39. armáda, z prostoru Prahy 6 GA a 53. armáda (celkem 40 divizí a brigád).

Při zahájení bojové činnosti bylo soustředěno a rozvinuto na Dálném východě celkem 11 vševojskových armád, 1 tanková a 3 letecké armády, 3 armády PVO a 4 samostatné letecké sbory. V sestavě sovětských vojsk na Dálném východě bylo 80 divizí (z toho 6 jezdeckých a 2 tankové), 4 tankové a mechanizované sbory, 30 samostatných brigád. To představovalo 1 577 725 osob, 26 137 děl a minometů, 5 556 tanků a samohybných děl a 3 800 letadel. Poměr sil byl 1:1,2 v osobách, 1:4,8 v dělostřelectvu a tancích a 1:1,9 v letectvu pro Sovětské ozbrojené síly.

Výsledek tohoto mohutného soustředění sovětských sil a prostředků se projevil již v první den operace, kdy se pěchotě podařilo proniknout do hloubky 50 km a tankovým vojskům 6 GA do hloubky 120 až 150 km. Ke konci prvé etapy operace, která trvala 9 dní, postoupila Sovětská armáda do hloubky 350–600 km a za 12 dní do hloubky 950 km.

Ke zvýšení tempa útoku (zpomalované špatným stavem komunikační sítě) v průběhu operace přijalo sovětské velení důležitá opatření. K rychlému ovládnutí velkých měst CHARBIN, MUKDEN a jiných byly vytvořeny rychlé speciální oddáry (u každé armády 3–7) v síle pluku, vybavené vozidly zvýšené průchodnosti. Současně byly do těchto prostorů vysazeny silné vzdušné výsadky.

V průběhu bojů, zvláště při pronásledování nepřitele, byly široce používány předsunuté oddáry v rámci divizí, zpravidla v síle praporu, zesíleného dělostřelectvem, tanky, protitankovými děly, raketovým oddílem a ženijní četou.

15. hlava stručně pojednává o vojenském umění anglo-amerických vojsk v operacích v Severní Africe, v Itálii, v západní Evropě a v oblasti Tichého oceánu v letech 1941–1945. Pozoruhodný je v této části rozbor bojů v Severní Africe a v západní Evropě při invazi. Autoři konstatují, že při bojích v západní Evropě získala anglo-americká vojska značné zkušenosti. Při rozboru útočného boje uvádějí, že tempo útoku při průlomu obrany nepřitele bylo nízké a dosahovalo 1,5–6 km za den, při útoku v operační hloubce 10–25 km za den. Dále ukazují na nízkou hustotu dělostřelectva při bojích v západní Evropě, která dosahovala 45–130 děl a minometů na 1 km fronty a musela být doplňována hromadným nasazením letectva.

Dvě poslední hlavy obsahují **rozbor vojenského umění v poválečném období**. Předposlední hlava je zaměřena na výstavbu ozbrojených sil SSSR a na rozvoj sovětského vojenského umění v poválečném období.

V závěrečné hlavě autoři rozebírají rozvoj ozbrojených sil a vojenské teorie hlavních kapitalistických zemí po druhé světové válce — jednotlivé etapy výstavby armád USA, Anglie, Francie a NSR

i názory na způsoby vedení války. Podrobně rozebírají teorii „hromadné odvety“ i „pružné reakce“ a v závěru poslední hlavy ukazují na nutnost studia vojenských teorií těchto států i důkladné kritické analýzy všeho nového, co se objeví v armádách našich nepřátel, protože není možné podceňovat jejich možnosti při vytváření nových bojových prostředků a při rozpracování nových závěrů v oblasti vojenského umění.

V rámci stručného článku nelze posoudit a podrobně rozebírat všechny zásadní myšlenky tohoto nového díla sovětských vojenských teoretiků, které ukazuje cestu dalšího rozvoje vojenského umění. V knize najdou čtenáři mnoho zajímavého, co může obohatit jejich teoretické znalosti a přispět k zvýšení vojenské přípravy velitelského sboru.